comun, ci numai dintr-un toponim sau dintr-un antroponim. Ca urmare numele de grup *părăuani* (= cei care locuiesc în apropierea toponimicului *Părău*) se explică din toponimul *Părău.*

2. *Păstăiáta*, conform TTRT, provine din „subst. adj. *păstăiát*, *-ă* (pl. *păstăiete*) '(loc) cu păstăi'"[17]. În realitate, toponimul *Păstăiáta* are la bază subst. *păstăiata* (*Lunaria rediviva*) 'plantă din fam. Cruciferae'[18].

3. Stabilirea etimologiei toponimul *Hurlúpu* este şi ea, potrivit opiniei noastre, nejustificată, deoarece în urma oricăror transformări fonetice şi morfologice *Hurlúpu* nu ar proveni din vb. *hurlui* 'a se dărâma, a se nărui'[19].

Top. *Hurlúpu* < probabil porecla *Hurlúpu*, cf. *hurlup* 'prună tânără, diformă, de culoare verde sau galbenă'[20] (vezi ALLR Transilvania, vol. IV, pl. 79/258, 259, 271 şi *hurlúp*, [1159] Chest. NALR).

4. *Băgău* < subst. *băgău* < vb. *băga* + suf. *-ău* 'fundătură'. Reconstituirea acestei forme substantivale prin derivare cu sufixul *-ău* de la un etimon verbal, în speţă verbul *a băga*, deşi pare a fi posibilă, nu se încadrează din punct de vedere semantic trăsăturii [+ Augmentativ] asemenea altor formaţii de acest tip, precum: *alergău*, *fugău*, *lingău*, *mâncău*, *ningău*[21] etc.

Pentru a se stabili etimologia unor nume topice, autorii dicţionarului reconstituie, plecând de la o serie de toponime omofone care desemnează referenţi cu însuşiri identice sau asemănătoare, o serie de apelative, notate bineînţeles cu asterisc. Din seria acestora fac parte **băiug*, **iepurină*, **murgău*, **negoraz*ă[22], **poieş*, **ţipleu* etc. Din punctul nostru de vedere, credem că pentru a stabili etimologia toponimului *Murgău* nu este nevoie de apelativul reconstituit **murgău*; *Murgău* < magh. *mórgou hat* 'pământ sărac'.

Realizarea unui indice de apelative şi de antroponime ar fi fost de un real folos, mai ales în stabilirea etimologiilor.

Dorim să menţionăm că toate aceste observaţii de amănunt nu diminuează cu nimic valoarea acestui prim volum destinat toponimiei transilvănene. Prin bogăţia conţinutului, rigoarea expunerii şi acuitatea observaţiei, lucrarea de faţă oferă o imagine clară asupra toponimiei Sălajului.

GABRIELA DOMIDE
Institutul de Lingvistică şi Istorie Literară
„Sextil Puşcariu"
Cluj-Napoca, str. E. Racoviţă, 21

G. G. NEAMŢU, *Teoria şi practica analizei gramaticale. Distincţii şi... distincţii*, ediţia a II-a, revizuită, Piteşti, Editura Paralela 45, 2007, 502 p.

De curând a apărut la Editura Paralela 45, lucrarea *Teoria şi practica analizei gramaticale. Distincţii şi... distincţii*, ediţia a II-a, a reputatului lingvist clujean G. G. Neamţu.

Fidel continuator al gramaticii de factură neotradiţionalistă, ale cărei baze au fost puse de către creatorul de şcoală D. D. Draşoveanu, G. G. Neamţu este, în peisajul lingvistic românesc, unul dintre

[17] Din punct de vedere strict morfosintactic, cuvântul *păstăiát* nu este derivat din subst. *păstaie*, deoarece actualizează un sens pasiv, sens necunoscut de vreun substantiv până acum.

[18] Această plantă este cunoscută şi sub alte denumiri, precum: *Lopăţica*, *Pana zburătorului*. Vezi Al. Borza, *Dicţionar etnobotanic*, Bucureşti, 1968, p. 111.

[19] TTRT, p. 165.

[20] Vezi, în acest sens, articolul pentru *hurlúp* din DA, s.v.; Şt. Paşca, *op. cit.*, p. 34.

[21] A se vedea şi G. Pascu, *Sufixele româneşti*, Bucureşti, 1916, p. 415-416.

[22] Dacă formele **băiug*, **iepurină* pot fi reconstituite pe baza unor toponime şi a unor apelative cu un conţinut semantic apropiat unele faţă de altele, în ceea ce priveşte forma **negoraz*ă această analogie este nerealizabilă şi nerealizată în conţinut şi expresie.

cei mai originali gramaticieni, cu precădere datorită metodei pe care o practică şi pe care, implicit, o şi promovează prin intermediul lucrărilor şi cursurilor Domniei Sale.

Rezistând tentaţiei de a elabora lucrări de gramatică de tip exhaustiv, esenţialmente descriptiviste şi, fatalmente, generaliste, G. G. Neamţu s-a orientat înspre o gramatică de tip corectiv, o gramatică a gramaticilor menită să rafineze, să completeze sau chiar să rectifice, unde este cazul, descrieri sau încadrări morfosintactice defectuoase (dând curs unor contradicţii, altele vagi, altele chiar eronate etc.) promovate de lucrări de gramatică cu caracter general, multe dintre acestea prea puţin atente la detalii şi, în acelaşi timp, datorită gabaritului informaţional, predispuse la erori.

Algoritmul investigativ utilizat de profesorul G. G. Neamţu are la bază raţionamentul logico-gramatical, dublat de argumentări riguroase sau de contraargumentări la fel de bine articulate, astfel că nu vom găsi în lucrările Domniei Sale luări de poziţie neargumentate sau plasate diplomatic într-o perspectivă a relativităţii descriptive.

Acestui tip de gramatică i s-a reproşat propensiunea înspre detaliu, înspre cercetarea acelor aspecte ale limbii pe care mulţi gramaticieni le-au evitat discret, incluzându-le în categoria „excepţiilor”.

Evident că reproşurile de acest fel sunt neconstructive şi chiar nefondate – oare este onest din punct de vedere ştiinţific să evităm cercetarea acelor aspecte ale limbii române care, prin natura lor, nu se încadrează într-un anumit tipar morfosintactic pentru care avem deja criterii de descriere şi clasificare?

Evident, este mai comod să amintim vag că există anumite „excepţii” la nivelul sistemului limbii române actuale, poate chiar să indicăm respectivele „excepţii”, însă, ca şi în faţa unor tabuuri, să ne mulţumim cu o simplă constatare.

Aceste fenomene lingvistice, aparent atipice în raport cu sistemul, dar explicabile şi perfect normale în cazul unei limbi vii, reprezintă elemente constitutive ale românei contemporane (multe dintre aceste elemente „refractare” în raport cu sistemul, cunoscând o utilizare sporită), a căror natură trebuie să fie explicată şi cărora trebuie să li se dea o încadrare morfosintactică, cel puţin la nivelul acelor lucrări care prezintă descrieri generale ale sistemului limbii române.

În acest context, demersul investigativ de tip morfosintactic promovat de G. G. Neamţu se dovedeşte a fi unul mai mult decât bine-venit, pe de o parte pentru că readuce în atenţia cercetătorilor probleme controversate de gramatică, plasate, din comoditate, din indolenţă sau chiar din cauza neputinţei de a fi explicate, undeva în subsidiarul gramaticii, sub eticheta „excepţii”, iar, pe de altă parte, pentru că un atare demers demonstrează că limba, în ciuda neregularităţilor pe care le prezintă, este, în ansamblu, un sistem coerent, a cărui structură internă poate fi descrisă dacă sunt utilizate mijloace de analiză adecvate.

Lucrările lui G. G. Neamţu reprezintă dovada palpabilă că limba română nu actualizează termeni sau construcţii sintactice cu un statut gramatical enigmatic, ci că, în fond, dacă se face uz de concepte descriptive potrivite şi necesare şi dacă se recurge la o analiză riguroasă, oricărei ocurenţe a unui termen sau oricărei structuri sintactice i se poate da o descriere morfosintactică pertinentă.

De asemenea, tonalitatea polemică (o polemică pur ştiinţifică) sub care sunt prezentate unele dintre temele ce fac obiectul investigărilor autorului ni se pare salutară, întrucât provoacă reacţii; or, aceste reacţii, odată ce apar, presupun cointeresarea şi a altor specialişti în elucidarea aspectelor controversate. Este metoda cea mai sănătoasă prin care se pot găsi soluţii la problemele complexe din câmpul gramaticii.

Recenta lucrare a lui G. G. Neamţu reprezintă o reeditare a lucrării cu acelaşi titlu, apărută în anul 1999, o reeditare ce aduce cu sine câteva adăugiri, cea mai semnificativă dintre acestea reprezentând-o suplimentarea setului de exerciţii de analiză gramaticală cu încă două grile, una tratând probleme de morfosintaxă, iar cealaltă având ca obiect sintaxa frazei.

Având ca punct de pornire analiza gramaticală, mai exact dificultăţile şi confuziile frecvent întâlnite la acest nivel, lucrarea G. G. Neamţu depăşeşte tiparul mult vehiculatei şi clişeizatei cărţi cu exerciţii de analiză gramaticală, mai întâi datorită faptului că, prin complexitatea suportului teoretic, se adresează, cu precădere, filologilor, fie că aceştia sunt elevi ai liceelor de profil filologic, studenţi

la facultăţi de filologie sau profesori de limba şi literatura română, iar în al doilea rând, datorită metodei de lucru atipice pentru o carte de analiză gramaticală. În afara celor trei seturi de exerciţii pe care le-am amintit anterior, lucrarea de faţă nu este una propriu-zis de analiză gramaticală, cât una care prezintă, preferenţial, aspecte controversate sau cu un grad sporit de dificultate întâlnite în analiza gramaticală. Prin urmare, nu este o lucrare cu exerciţii gramaticale ce trebuie rezolvate, ci o carte cu soluţii pentru „dileme" gramaticale regăsibile la nivelul exerciţiilor de analiză gramaticală.

Maniera riguroasă de lucru, anvergura informaţională, dar, mai ales, elocvenţa explicaţiilor pe care le dă autorul fac din acestă lucrare un instrument indispensabil pentru cei preocupaţi de analiza gramaticală.

Lucrarea se remarcă, de asemenea, printr-o incontestabilă originalitate, aducând, nu de puţine ori, soluţii inedite (dar temeinic argumentate) unor probleme controversate de gramatică, dovedind astfel spiritul nedogmatic şi nedogmatizant al autorului, deschis la reinterpretări, oricât de radicale, atâta timp cât acestea sunt şi solid argumentate.

Punctând succint câteva din rezolvările pe care autorul le propune pentru probleme cărora, în gramatica tradiţională, li s-au dat descrieri defectuoase, ambigue sau contradictorii, amintim: evitarea extinderii funcţiei sintactice de subiect la alte cazuri decât nominativul (fenomen care, în gramatica tradiţională, purta numele de „reală excepţie de la nominativul subiectului") prin promovarea clasei **pronumelor relative cumulante** sau, în cazul construcţiilor exclamative cu *la* (*Au căzut la mere!*) prin indicarea realei naturi morfologice a termenului „la", şi anume aceea de adjectiv invariabil cantitativ (soluţie agreată şi de către autorii *Gramaticii limbii române*, ediţia 2005), şi nu de prepoziţie a cazului acuzativ; relevarea calităţii de **termen monosubordonat a elementului predicativ suplimentar**, descris, în majoritatea gramaticilor, ca termen dublu subordonat; rezolvarea unor contradicţii morfologice de tipul dativ cu prepoziţie de genitiv (ca şi în exemplul ***În juru-i*** *nu era nimeni*) sau acuzativ cu prepoziţie de genitiv (*S-au aliat* ***împotriva mea***) prin introducerea conceptului de **substantiv semiindependent**; detalierea fenomenalizărilor pe care le cunoaşte funcţia sintactică de element predicativ suplimentar (predicativ suplimentar în GALR), de la realizări substantivale ale acesteia, până la realizări adverbiale („cum" adverbial cu funcţie sintactică de e.p.s.); susţinerea conceptului gramatical de **proformă**; perseverenta subliniere a naturii pronominale a termenilor seriei *al, a, ai, ale, alor*, precum şi a calităţii pronominale a demonstrativelor *cel, cea, cei, cele,* ambele serii fiind încadrate în gramatica tradiţională la clasa articolului; încadrarea morfosintactică a unor structuri adverbiale, incluse nemotivat şi exclusiv pe criterii semantice, în gramatica tradiţională, în categoria mijloacelor de exprimare a superlativului absolut, de tipul *extraordinar de*, *nemaipomenit de* etc.

Sigur că acestea sunt doar câteva dintre soluţiile sau rectificările morfosintactice pe care le propune autorul. La nivelul lucrării, întâlnim mult mai multe. De asemenea, ni se oferă criterii pentru a putea deosebi anumite clase cu comportament morfosintactic apropiat care fac obiectul unor confuzii frecvent întâlnite în analiza gramaticală (spre exemplu, dihotomia „«reale» locuţiuni prepoziţionale ale genitivului *vs* «false» locuţiuni prepoziţionale ale genitivului", valorile morfosintactice ale lui „cum", mijloace de a distinge adverbele autentic predicative de cele aparent predicative, „«reale» locuţiuni conjuncţionale *vs* «false» locuţiuni conjuncţionale", „verbe monotranzitive *vs* verbe bitranzitive", verbe tranzitive/verbe intranzitive/verbe intranzitivizate prin diateză, construcţii infinitivale relative obiective/construcţii infinitivale relative subiective etc.), ni se oferă taxinomii valoroase şi, mai cu seamă, ni se pune la dispoziţie un model de analiză riguros, ce are la bază raţionamentul logico-gramatical, completat de informaţia de specialitate adecvată.

Unică în peisajul lingvistic românesc, valoroasă prin calitatea informaţiei de specialitate pe care o actualizează, prin complexitatea aparatului argumentativ, prin rigoarea modelului de analiză pe care îl promovează şi, nu în ultimul rând, prin amploare (lucrarea este una consistentă, incluzând descrierea explicită a o sută şase situaţii întâlnite la nivelul analizei gramaticale, fiecare problemă fiind de o complexitate cel puţin de grad mediu, plus trei grile de analiză, însoţite de răspunsuri explicate la fel de riguros şi, de asemenea, o bibliografie generoasă), lucrarea profesorului G. G. Neamţu reprezintă un reper în câmpul analizei gramaticale, dar şi în contextul mai larg al cercetării de factură morfosintactică. Prin urmare, este într-adevăr „o carte de referinţă" în gramatica românească, după

cum subliniază şi editorii, una care şi-a câştigat notorietatea la scurt timp după apariţie şi care, de regulă, se regăseşte şi se va regăsi şi în continuare, cu siguranţă, în majoritatea bibliografiilor de specialitate.

NICU STEJEREAN
Facultatea de Litere
Cluj-Napoca, str. Horea 31

*

Apărută, într-o primă variantă, în 1989, lucrarea a avut, iniţial, titlul *Elemente de analiză gramaticală. 99 de confuzii/distincţii* şi a constituit un adevărat manual pentru profesorii de limbă şi literatură română, pentru studenţi şi elevi. Tirajul prim al acestei cărţi de ştiinţă, de 6 000 de exemplare, s-a epuizat rapid. *Teoria şi practica analizei gramaticale* a devenit, şi datorită subtitlului *distincţii şi... distincţii*, care reflectă o realitate structurală a volumului, o lucrare nelipsită din bibliografiile lucrărilor pentru licenţe, grade didactice, masterate sau doctorate.

Apariţia celei de a doua ediţii se impunea, mai ales în urma editării noului DOOM (2005) şi a GALR (2005); era nevoie de o replică ştiinţifică, chiar discret exprimată, fiindcă nume sonore, printre care şi cel al autorului, lipsesc din colectivele de redacţie ale acestor mari lucrări normative. Trebuiau, apoi, valorificate contribuţiile sale importante la elaborarea unor teorii gramaticale fundamentale, din studii publicate de-a lungul anilor în reviste ca LR, CL, StUBB (unele dintre ele incluse în bibliografia specială a GALR, dar multe rămase în afara unui circuit ştiinţific real).

Ediţia a doua a lucrării *Teoria şi practica analizei gramaticale* păstrează structura primei ediţii; ar fi trebuit, poate, adăugat la titlu, pentru a corespunde numărului mai mare de soluţii implementate, încă o dată cuvântul *distincţii*... Ea poate fi considerată, întrucât consemnează interpretări şi termeni gramaticali noi cu care se operează în GALR, şi un intermediar între tratatul academic şi gramaticile curente, concepţiile teoretice ale acestuia nefiind cuprinse încă în programele şcolare şi în manuale.

Lucrarea se remarcă printr-o organizare riguroasă, care face posibilă prezentarea din punct de vedere teoretic a 107 teme gramaticale, succedate de trei grile rezolvate şi comentate (două din morfosintaxa propoziţiei, cu 20 de poziţii, respectiv 30) şi una din sintaxa frazei (T 109 – 25 de poziţii), grile care dau lectorului posibilitatea autoevaluării informaţiei gramaticale.

Trăsăturile carcateristice ale cărţii se fundamentează pe sintaxa relaţională neotradiţională clujeană, creată de către şi în jurul lui D. D. Draşoveanu. G. G. Neamţu este, în cadrul acestei şcoli, o personalitate originală, care continuă, aş zice spectaculos, drumul deschis de D. D. Draşoveanu, dar care şi completează armonios peronalitatea acestuia: D. D. Draşoveanu – cu o forţă mare de sintetizare, G. G. Neamţu – cu o forţă analitică şi argumentativă puternică.

Metodele şi tehnicile formale de analiză practicate de G. G. Neamţu (structuraliste, nu numai ca punct de pornire) se pot distinge uşor şi în această lucrare (ca şi în altele anterioare ale autorului): segmentarea întregului în componente minimale definitorii (ilustrative sunt cercetările sale mai vechi, din StUBB: *Segmente morfematice cofuncţionale în flexiunea verbală analitică* sau *Flexiuni cazuale ale pronumelui în română. Segmentări morfematice*, studii cu un puternic caracter analitic), relevarea noilor distribuţii (clasificarea atributului, de ex., sau cele două nominative etc.), substituţii eficiente, contexte diagnostice stabilite cu precizie (care fac, de pildă, deosebirea între numele predicativ, constituent necesar al predicatului, atributul adjectival, subordonat substantivului în absenţa unui verb, şi EPS), ori stabilirea opoziţiilor şi a diferenţelor etc. Nici elemente ale generativismului nu lipsesc (mai ales în abordarea detaliată a relativelor cumulante etc.).

Argumentaţia este făcută silogistic, reliefându-se, în concluzie, întotdeauna, eroarea strecurată în argumentaţia oponenţilor gramaticali: se consolidează, astfel, teoria gramaticală proprie, subliniindu-i-se originalitatea, prin logică şi prin inedit. Există, apoi, o anumită diplomaţie a argumentării: fermitatea unei încadrări gramaticale este susţinută nu prin contestarea părerii opuse, ci prin puterea argumentelor proprii. Unui element, de exemplu subiectului, îi este stabilită funcţia nu numai prin diferenţele care rezultă în raport